

KALOCSÁNYI MÓNIKA

EGY DIÁKSZÍNPADTÓL A BÁBSZÍNHÁZIG

BESZÉLGETÉS KALOCSÁNYI GÁBOR BÁBSZÍNÉSSZEL

A komáromi születésű Kalocsányi Gábor a komáromi Munka Utcai Alapiskolából és Művészeti Iskolából indult útnak, majd a Győri Tánc- és Képzőművészeti Iskolában folytatta tanulmányait. Az érettségit követően a budapesti Keleti István Művészetoktatási Intézmény és Művészeti Szakközépiskolában (KIMI) tanult színészetet és bábszínészetet. A KIMI mellett a Kolibri Gyermek- és Ifjúsági Színházban szerzett szakmai gyakorlatot, majd 2013-ban a pécsi Bóbita Bábszínház felvételt hirdetett egy férfi szerepre, amit sikeresen el is nyert. Nagyon megszerette a társulatot és a várost, így azóta tagja a bábszínháznak, de folyamatosan fejleszti magát. Jelenleg a budapesti Színház- és Filmművészeti Egyetem hallgatója, drámainstruktor-színész szakon. Beszélgetésünkben a bábszínészetéről, a bábozás természetéről faggattuk őt.

■ Hogyan kerültél kapcsolatba a színpaddal?

■ Először az általános iskola mellett működő Álmodozók diákszínpadban

találkoztam színjátszással, aztán Győrben egy évet játszottam egy egyetemi színpadon. Akkor még nem gondoltam, hogy színész leszek. Ez abból is látható, hogy az általános iskola után képzőművészeti szakközépbe mentem, ahol szobrásznak tanultam. Itt aztán rájöttem, hogy a szobrászkodás nem az én terepem, és kezdtem visszatérni a színészhöz. Elkezdtem gitározni tanulni, zenélgetem, volt egy kis zenekarunk is néhány barátal. A színészet és a zene szoros kapcsolatban állnak egymással, így a zenetanulás is hozzásegített ehhez a pályához.

■ Az első próbálkozások után mikor döntötted el, hogy bábozással szeretnél foglalkozni?

■ A KIMI-ben tanulva az Új Színház csoportjába kerültem, ahol az óráink között bábórák is szerepeltek. Egy kis idő után sokkal jobban élveztem azokat az órákat, amelyeket Szívós Károly („Kari”) és Török Ági tartottak, a Kolibri bábszínház színészei. Úgy gondolom, nagyon meghatározó volt számomra az a mérhetetlen kedves-

ség, ami Kariékból áradt – és a bábozás humora. Nagyrészt nekik köszönhető, hogy végül a bábozás felé terelődtem.

■ Mi az, amit a bábról, bábszínházról tudni kell? Mi a különbség a bábszínház és az élőszínház között?

■ Nagyon nehéz ezt a két dolgot külön venni, mivel sokszor az élőszínházakban is használnak különböző bábtechnikákat. Minden tárgy megmozdítása vagy animálása már bábozásnak számít, illetve, hogyha egy tárgyat más minőségben használsz, mint amire az adatott, az onnantól kezdve már bábozás. Én szeretem az élőszínházat és a bábszínházat egyaránt. Számomra a különbség az, hogy az élőszínházban én magam játszom. Általában magamból építkezem, azt használom a színpadon is, ami a saját gesztusom az életben, és ha bábozok, próbálok ezeket a saját mozdulatokat átvinni a bábra, már ha figurális bábról beszélünk. Bábozáskor a végsőkéig ki kell próbálni, hogy mire képes az a báb. Általában erről szól egy próbafolyamat is. Amellett, hogy szöveget és

szerepet tanulok, érdemes kipróbálni, hogy a báb hogyan megy kézen, hogyan csavarható a lába a nyaka mögé, mi az, ami leszedhető, megpördíthető rajta, hogyan oszlik el a súlya, ha elengedjük, hogyan esik le, stb. Ha ezek megvannak, össze lehet rakni a báb saját mozgásrendszerét, jelrendszerét, amiből aztán egyszerűen átjön, hogy ő most épp mit gondol vagy érez.

■ A bábozás és az élőszínház tehát egymás kiegészítői?

■ Sokan az élőszínházat a bábozás fölé helyezik, pedig nem lehet az egyiket a másikhoz mérni, mert egészen más rendszerrel működnek. Ha színészkedni kell, a saját testemmel játszom, nem kell fogynom semmit, úgy állok, úgy mozdulok, mint a valóságban. Ha bábozok, akkor az előbb említett mozdulatokat és gondolatokat át kell helyezni egy másik valamibe, ráadásul ezt az ő személyiségére kell szabni, mert ha egy nagy dagadt bábót fogok, akkor nem kezdhetek el nyeglén mozogni vele. Számomra a bábozás nagyobb teret ad. Az élő színházban nagyon sokat tesz egy-egy gesztus vagy szemrándulás. A bábjátékban nincs mimika, a báb annak kifejezésére egy más jelbeszédet használ, sajátos jegyekkel, technikákkal.

■ Egy kesztyűsbábbal, amit a kezre húzol és legfeljebb a fejével tudsz biccenteni, egészen másképp kell mozogni, mint egy bunrakuval, ami nagyobb, mozog keze, lába, egész teste... Melyik bábbal könnyebb játszani?

■ Van olyan kesztyűsbáb, ami nem sok mindenre képes. A bábosoknak van erre egy vicces mondása is: „Megrázod, oszt megéled”. Ez kicsit a szakma degradáló öniróniája. Persze van benne némi igazság, hiszen a gyerekek néha egy hasraesésnek jobban örülnek, mint a több napig gyakorolt, legprecízebb mozdulatsoroknak. Viszont nem mindegy, hogyan van elkészítve egy báb, milyen a súlyozása, van-e lába, milyen apró mozdulatokra képes. Igenis lehet kesztyűsbáb-mozgatást is mesteri szintre fejleszteni. Nézd csak meg Kemény Henrik vagy Pályi János Vitéz Lászlóját! Egyszerűnek tűnik, amit csinálnak, de nem az. Hihetetlen figyelmet, pontosságot, ritmusérzékét és fizikai képességeket igényel a munkájuk. Tévhit, hogy a kesztyűsbáb „csak kesztyűsbáb”. Próbáljon csak ki bárki egy órát mindkét karjával a feje fölött, enyhén guggolva, sétálgatni, és

közben folyamatosan hangosan beszélni és énekelni! A bunraku meg ezer más dolog miatt nehéz jól mozgatni. Pláne egyedül! A kínai színházban alapvetően három emberre találtak ki. Egyik típusú bábót mozgatni sem könnyebb a másikonál, már ha jól akarja csinálni az ember. A tervezők és bábkészítők munkájának minősége itt dől el a leginkább. Egy jól megalkotott bábbal sokkal gyorsabban meg lehet tanulni bizonyos mozdulatokat, mert ha igazán jó egy báb, akkor elég neki egy kis lendület, és szinte magától lép. Tehát nem a báb típusa, hanem a minősége határozza meg mozgathatóságának „könnyűségét”.

■ A bábpedagógiában szerint azért fantasztikus módszer a bábozás, mert ha a gyerekek a báb mögé bújhatnak, nagyobb biztonságban érzik magukat. Te is tapasztalsz ilyesmit, amikor szerepelsz?

■ Ez a felfogás neveléspedagógiai vagy terápiás jelleggel közelíti a bábozás felé, de azért nem kell mindig ilyen funkciót tulajdonítani a játéknak. Az elbábózott történetek elsősorban mesék, ahol van harc, csata, öröm, igazából csupa játék. Persze sok esetben jó elbújni a báb mögé, de én inkább lehetőségként tekintek rá. Sokkal több mindent tudok megcsinálni egy bábbal, mint magammal. Nyilván nincs olyan fizikumom, hogy tudjak hat métert ugrani. Ettől vicces a báb, hogy olyasmit teszünk vele, amit amúgy nem csinál egy ember. Főleg akkor lesz humoros a bábhasználat, ha nagyon reális emberfiguráról van szó, aki egyébként normálisan mozog.

■ 2013 óta játszol Pécsen. Milyen darabokban szerepeltél? Volt-e kedvenc szereped, darabod?

■ Közel öt éve játszom a Bóbita társulatában, és körülbelül 16 darabban szerepeltem (*Az elveszett szaloncukor*, *Az aranyecset*, *Az ördögszántotta hegy*, *Szélkötő Kalamona*, *Hüvelyk Matyi*, *Bagoly kisasszony meséje*, *Az ablak*, *Hókirálynő*, *Torzonborz*, *a rabló (1. és 2. rész)*, *Az ember tragédiája*, *Fehérlófia*, *Dzsungel mese*, *Hamupipő*, *Terülj, terülj, asztalkám* és még néhány csecsemő-előadás). Hazudnék, ha azt mondanám, hogy nem volt kedvenc szerepem. Például a *Torzonborz* nagyon szeretem. A darab egy német mese alapján készült, kesztyűsbábokkal játszunk. Magyarországon nagyon elterjedt a *Torzonborz*, *a rabló* című

magyar fordítású mesekönyv, amely három kötetből áll. Mi a színházban már feldolgoztuk az első két részt, Schneider Jankó rendezésében. Szerettem a próbafolyamatokat, így magát az előadást is. Nagyon sok zene van a darabban, ami szerintem fontos. A darabhoz egy pécsi zenész, Babarci Bulcsú írta a zenéket, a szöveget pedig Papp Melinda, a színház igazgatóhelyettese fordította. Nem *Torzonborzot* játszom, de nem érzem azt egyik előadásban sem, hogy van egy főszereplő. Folyamatosan mindenki figyel mindenre és mindenre. Ha épp nem a főbábót mozgatod, akkor ezer más dologgal van feladatod, ha meg épp egy bábót sem mozgatsz, akkor zenélsz, tehát szerintem teljesen mindegy, hogy ki játssza a főszerepet. Továbbá, nagyon élvezem a legfrissebb darabunkat, *Az elveszett szaloncukrot*, amiben Öcsike szerepét játszom. A darabot Halasi Dani rendezte és Keresztesi Józsi írta, aki pécsi kortárs író.

■ Hogy zajlik a szerepek kiosztása? Nyilván mindenkinek van egy sajátos karaktere, személyisége. Mennyire fontos, hogy a rendező ismerjen benneteket az első próbáktól?

■ Valamelyik rendező úgy jön, hogy még nem rendezett nálunk, maximum hallott rólunk vagy látott valamilyen előadásban, de van olyan is, aki egyáltalán nem ismer minket. Ilyenkor az igazgatóság tesz egy ajánlatot, hogy ki mit játsszon. Általában elég egyértelmű a szereposztás. A fiatal színész fiatal szerepet kap, az idősebb időset. Jelenleg én vagyok a legfiatalabb férfi színész a társulatban, így a fiatalabb szerepeket általában én kapom. A legtöbb esetben egy kisfiú vagy fiatal herceg szerepébe bújtam. A *Torzonborzban* Vitéz Lackó mellett Üstüllési örmestert is én alakítom, aki egy idősebb karakter. Az aranyecsetben Szádeli öregszik a darab során, ez egy érdekes és fontos feladat, mert a nézőknek látniuk és érezniük kell a korbéli fejlődést, változtatni kell a báb hangján és jellemén is.

■ Mitől válik egy darab/szerep a kedvenceddé?

■ Sokat tesz a próbafolyamat hangulata. Egy rossz hangulatú próbafolyamatból nehezen születik jó előadás. A próbafolyamat hangulatát befolyásolják a különféle bonyodalmak, nehézségek – például nem készülnek el időben a kellékek. Ezek a tényezők va-

lahogy megbélyegzik magát a darabot is. Kell egy-két év, mire átalakul a bábosok hozzáállása. Egy darab nyilván nem a premierre készül el, sőt, talán sose mondhatjuk, hogy teljesen kész, mert minden az előadás során alakul, formálódik.

■ **Történt-e már olyan, hogy egy szerep nem tetszett, nem tudtál vele azonosulni?**

■ Nem, mert onnantól nincs is szerepről szó, amíg én nem teszem azzá. Olyan előfordul, hogy nem tetszik egy szöveg, ilyenkor egy kicsit variálunk rajta – már ha megengedi a rendező vagy a szerző. Az is előfordul, hogy nem tetszik a báb, például ahogy mozog. Ilyenkor nehezen tudom megkedvelni a szerepet. Volt már olyan, hogy több minden nem tetszett egy darabban kapcsolatban, se a szöveg, se a báb, esetleg a dalok, de ezzel nem tudok mit csinálni, el kell fogadnom. Általában inkább elkezdem más szemszögből nézni a dolgokat, megpróbálok valahogy izgalmassá tenni számomra az adott dalt vagy bábót, persze megengedett kereteken belül. Talán az a legrosszabb, ha én, vagyis a színész, nem élvezem, amit csinálok. Ez meglátszik, érződik az előadáson is. A nézőktől még nem volt ilyen visszajelzés, hogy érződött volna a nemtetszésem egy darabban, azt szerencsére hamarabb észreveszik, ha szeretünk, élvezünk egy adott művet.

■ **Ki a célközönség a bábszínházban, milyen korosztálynak játszottok?**

■ Tulajdonképpen nullától száz éves korig mindenkinek játszunk. Szerintem ez lenne a megfelelő hozzáállás a bábszínházhoz, de nálunk ez még sajnos nem terjedt el kellőképp. A gyerekeket elviszik az iskolából, nekik meg kell nézniük a darabokat. A középiskolások, akik már eldönthetik, hogy elmennek-e bábszínházba, gyerekeknek valónak tartják. A felnőttek már elfelejtették, hogy milyen a bábszínház, azért nem mennek el maguktól. Később szülőként, nagyszülőként fedezik fel újra a bábszínházat, amikor elviszik a gyerekeiket, unokáikat egy-egy darabra. Igazából 3 éves korig készítünk csecsemő-előadásokat, a nagyszínpadon pedig a 3-tól 8-10 éves korosztály számára játszunk. Vannak középiskolásoknak szóló előadásaink is, amik után általában foglalkozást is tartunk a fiataloknak. Ilyen ifjúsági előadás például *Az ablak*, de

az nem konkrétan bábelőadás, illetve *Az ember tragédiája*, amiben viszont minden szín különböző bábokkal van feldolgozva. Alapvetően úgy készítjük a gyerekelőadásokat is, hogy belecsempészünk néhány felnőttnek szóló elemet, poént. Lehet, hogy a gyerekek azt nem értik, de legalább a szülők is tudnak egy jót nevetni, illetve ezek az apró poénok számunkra is kis „csokibombonok” az előadásban.

■ **Milyen helyekre jutottál el a bábszínháznak köszönhetően, mit tapasztaltál külföldön?**

■ Jártunk Franciaországban, Észtorországban, Boszniában, Romániában, Szerbiában, Horvátországban. Mindenhol mást tapasztaltunk. Tallinban például nagyon meglepő volt számunkra, hogy egy bábelőadáson megjelent minden korosztály, kb. 4–80 éves korig. Ott máshogy nyúlnak egy darabhoz, bátrabbak, nincsenek nagyon korlátok. Szerintem nálunk eléggé egy sémára épülnek az előadások, nagyon kevés az igazán alternatív előadás, ami inkább felnőtteknek szól. Csehországban a marionettnek van hagyománya. Érdekes, hogy a humor is másképp működik minden egyes országban. Franciaországban, a Charleville-mézières-ben rendezett nemzetközi bábfesztiválon (World Puppet Theatre Festival – Event in Charleville-Mézières) szinte mindent lehetett látni, gyerekelőadásoktól felnőtt előadásokig hemzsegnek az előadások. Olyan volt, mint nálunk egy piac, mindenféle előadást játszottak az utcán, gólyalabasok, óriásbábok járkáltak föl-alá. A főtéren felépítettek egy hatalmas sátrat, ahol megjelent minden nemzet ikonikus kesztyűbábja, pl. a magyarok Vitéz Lászlója, az olaszok Pulcinella-ja, az angolok Punch-ja, a csehok Kaspárek-je. Ezek a karakterek tipikus kesztyűsbáb-előadásokban szerepeltek, ami egy kis doboz, paraván vagy függöny mögött játszódott, ahogy régen Kemény Henrik bácsi is csinálta. Fantasztikus élmény volt.

■ **A külföldi előadások nem ütköznek nyelvi nehézségekbe?**

■ Az előadásokat ilyenkor feliratozzák. Általában fesztiválokra hívnak szerepelni, ahol zsűri is értékeli a munkánkat. Inkább miattuk, a felnőttek miatt szükséges a felirat. A gyerekeket nem érdekli a felirat, ők megelégszenek a látvánnyal, nagyon jól szórakoznak anélkül, hogy értenék az előadás szö-

vegét. Nemrég Észtorországban jártunk, ahol feliratoztuk az előadást észtil. Az ott élő magyaroknak adtuk elő a darabot, de a közönség fele orosz volt, akik valószínűleg semmit sem értettek, mégis ők élvezték a legjobban az előadást. Táncoltak, nevettek, szórakoztak, és az előadás után hálásan kiabáltál nekünk, hogy „szpasziba, szpasziba...”. Néhány éve játszottuk a *Péter és a farkast*, amiben nincs szöveg, azzal többször jártunk külföldön.

■ **Jelenleg mivel foglalkozol?**

■ A Bóbita mellett a budapesti Színház- és Filmművészeti Egyetem hallgatója vagyok. Nagyon jó a képzés, csak kevés. Heti egyszer találkozunk, mivel távúton végzem a tanulmányaimat. Ott nem igazán bábozunk, színházmesterséget és elméleti tantárgyakat tanulunk – antik drámát, művelődéstörténetet, művészettörténetet, színházmenedzsmentet, éneket, jógát. Minden tanár nagyon elismert a szakmájában. Az osztályfőnököm Csizmadia Tibor, aki a színművészeti intézet vezetője és szabadfoglalkozású rendező.

■ **Milyen terveid vannak a jövőre nézve?**

■ Ez nehéz kérdés. Egy ideig még biztosan a Bóbitában maradok, viszont ki szeretném próbálni magam más közegben is. El tudnám képzelni, hogy gyerekekkel foglalkozzak, egy kicsit nyitnék a pedagógia felé, vezetnék bábszakkört, tartanék foglalkozásokat. Szeretnék majd egyszer előadást rendezni, saját kis társulatot létrehozni, de hogy hol, azt még nem tudom.

■ **Köszönöm szépen a beszélgetést! További sok sikert és élményt kívánok a munkádhoz!**